

9. Chataření a zahrádkaření v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic

Jan Kubeš

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice, kubes@pf.jcu.cz

Klíčová slova: Českobudějovická aglomerace, individuální rekreace, druhé bydlení, chataření, chata, zahrádkaření, příměstská rekreace

Kapitola vznikla s podporou grantového projektu GA ČR č. 403/01/0726 zaměřeného na druhé bydlení.

9.1. ÚVOD

Obyvatelé populačně, stavebně a územně se rozrůstajících Českých Budějovic začínají již ve 30. letech 20. století a ve větší míře pak od 60. let 20. století, o nedělích, víkendech, dovolených, i v odpoledních hodinách pracovních dnů, „utíkat“ z přelidněného, hlučného, znečištěného, „přurbanizovaného“ a odpřírodněného velkoměstského prostředí města Českých Budějovic (podle vnímání tehdejších obyvatel města) do příměstské, venkovské a přírodní krajiny v zázemí Českých Budějovic. Preferovány jsou formy *nekomerční individuální rekreace v objektech nekomerční individuální rekreace v osobním vlastnictví* (chataření v rekreačních chatách ležících většinou v chatových osadách, chalupaření v rekreačních chalupách ležících většinou ve venkovských sídlech, zahrádkaření na zahrádkách v určité vzdálenosti od místa bydliště ležících většinou v zahrádkářských osadách), dále formy turistické rekreace (pěší, cyklistické a vodácké), a ještě také formy hobby rekreace v neurbanizované krajině (sportovní rybaření, myslivost, jachetní sporty, sběr lesních plodin, ...). Komerční rekreace v řešeném území (nejbližší a blízké rekreační zázemí Českých Budějovic – Mapa 1.) a pro tyto rekreanty (obyvatele Českých Budějovic a jejich aglomerace), neměla a nemá větší význam, i když po roce 1989 mírně zesílila.

Cílem kapitoly je *popsat a zhodnotit současnou individuální nekomerční rekreaci v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic, zejména chataření (chatové osady) a zahrádkaření (zahrádkářské osady)*, stručně také chalupaření, turistiku a hobby rekreaci v krajině. Důraz budeme klást na prostorový aspekt (územní rozmístění, podmínění, rozmanitost a typologie), na trendy (vývoj k současnosti a předpověď dalšího vývoje) a na územně rozvojové problémy (hlavně dopad na přírodní prostředí a krajinu a technicko-infrastrukturní problémy).

Při Sčítání 1991 byly poměrně dobře a územně podrobně (podle příslušnosti k základním sídelním jednotkám) sečteny a vykázány rekreační chaty a rekreační domky ležící v neurbanizované krajině a vedle toho také rekreační chalupy (vyčleněné a nevyčleněné z bytového fondu) – Kolektiv (1994), zatímco mimodomní zahrádky a na nich se nacházející zahrádkářské chaty, zahrádkářsko – rekreační chaty, různé další chaty (typologie chat bude probrána dále) a zahrádkářské altány sčítány nebyly. Mezi lety 2003–2006 jsme provedli terénní průzkum chatových a zahrádkářských osad v nejbližším a blízkém zázemí

Českých Budějovic, kdy jsme prověřovali údaje ze Sčítání 1991 a získávali jsme údaje nové a při Sčítání 1991 nezjišťované. Vše jsme pak územně a typologicky kvantifikovali. Prošli jsme rovněž hlavní turistické trasy a oblasti, stejně tak revíry sportovního rybaření a další územní struktury pro nekomerční individuální rekreaci obyvatel Českých Budějovic (a jejich aglomerace) nacházející se v nejbližším a blízkém zázemí Českých Budějovic.

Český geografický výzkum forem a objektů nekomerční individuální rekreace s ubytováním ve vlastním objektu (druhé bydlení) se vyvíjel poměrně izolovaně, bez větší komunikace se zahraničím a bez významnější spolupráce s negeografy. Až v poslední etapě těchto výzkumů se začala v citacích objevovat zahraniční literatura o druhém bydlení, např. Kowalczyk (1994) nebo Gallent, Tewdwr – Jones (2000). Zaznamenali jsme asi 110 prací českých geografů o druhém bydlení. Tyto práce se zabývaly především – analýzou územního rozmístění úředně sečtených chat a rekreačních chalup v rekreačních zázemích měst, v regionech a v celé ČR, někdy také včetně vazeb k místu trvalého bydliště vlastníků chat a rekreačních chalup (1); analýzou uživatelů těchto objektů (a těchto objektů jako takových) ve vybraných regionech s využitím sociologických metod dotazování vzorku uživatelů (2); vznikem, vývojem, proměnami a prognózou chataření a chalupaření v území, včetně příčin, souvislostí a dopadů (3); postavením chataření a chalupaření v rámci systému rekreace a cestovního ruchu – obecně a konkrétně v regionech a v celé ČR (4); územně plánovací (rozvojovou) problematikou chataření a chalupaření, včetně územních potenciálů a zátěží (5).

Teoreticko metodologické inspirace pro naše analýzy chataření a chalupaření jsme našli v pracích ze 70. a ze začátku 80. let 20. století (například Gardavský, Ryšlavý, 1978; Havrlant, 1977; Vystoupil, 1988; Mariot, 1989) a v publikacích novodobějších (hlavně Bičík a kol., 2001; Vágner, Fialová a kol., 2004). Vágner (2004) se jako jeden z mála věnuje českému zahrádkaření, konkrétně v hlavním městě Praze. Nováková (1992) vytvořila statistickou analýzu územního rozložení chat a rekreačních chalup v okrese České Budějovice dle výsledků Sčítání 1991. V příspěvcích Kubeš (2004 a, b) a Kubeš (2005) byly publikovány výsledky z terénního průzkumu chataření a zahrádkaření na Česko-budějovicku, když v prvním kroku bylo chataření a zahrádkaření z různých hledisek typizováno. Diplomová práce Kopicová (2004) se věnovala územnímu rozložení a typologii chat a chatových osad v okolí Lipenské přehradní nádrže. Práce Kubeš (v redakci) charakterizuje a kvantifikuje české chataření podle chatových oblastí České republiky.

9.2. VYBRANÉ TEORETICKÉ ASPEKTY GEOGRAFICKÉHO VÝZKUMU NEKOMERČNÍ INDIVIDUÁLNÍ REKREACE V ZÁZEMÍ MĚST

Teorie a terminologie problematiky rekreace a cestovního ruchu zatím není ustálená z důvodu rozmanitosti, složité podmíněnosti a rychlého proměňování a rozvoje rekreace a cestovního ruchu, rovněž z důvodu participace více vědních oborů a disciplín na této komplexní problematice (geografie, ekonomie, tělovýchova, ...). V této subkapitole tohoto textu se budeme věnovat vybraným obecným problémům nekomerční individuální rekreace v území, a to tak, abychom následně byli schopni tuto rekreaci popsat a zhodnotit v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic.

Budeme sledovat tyto formy nekomerční individuální rekreace v těchto objektech a územních strukturách nekomerční individuální rekreace:

- *chataření v chatách*, zejména rekreační chataření v rekreačních chatách, které se nacházejí především v rekreačních *chatových osadách*, rozkládajících se obvykle v hodnotném přírodním prostředí (u lesa, u vodního toku či nádrže)
- *rekreaci v rekreačních bytech a pokojích*, které se nacházejí uvnitř trvale obývaných domů, nebo velkých rekreačních objektů
- *chalupaření v rekreačních chalupách*, které se nacházejí především ve venkovských sídlech
- *zahrádkaření* na od domu trvalého bydliště oddělených zahrádkách, které se nacházejí především v *zahrádkářských osadách* ležících na okrajích měst a v jejich okolí; na zahrádkách bývají rovněž chaty (většinou zahrádkářské nebo zahrádkářsko-rekreační), nebo alespoň zahrádkářské altány; v praxi lze zahrádkářské osady většinou ztotožnit se zahrádkářskými a zahrádkářsko-rekreačními chatovými osadami
- *turistiku na turistických trasách a v turistických oblastech*, především pěší turistiku, cykloturistiku, lyžařskou turistiku, vodáckou turistiku a procházky se psy
- *hoby rekreaci (aktivity) ve venkovské nebo přírodní krajině*, například sběr lesních plodin v lesních celcích, sportovní rybaření v rybářských revírech vodních toků a nádrží, myslivost v mysliveckých honitbách (revírech lovu zvěře), včelařství v okolí včelínů, jezdeckví (na koních) v jezdeckých areálech, i ve volné krajině, výcvik psů v kynologických areálech, sportovní střelbu na venkovních střelnicích, moto – auto – cyklokros v příslušných areálech, jachetní sporty na větších vodních nádržích (také k nim příslušné loděnice), sportovní kanoistiku v příslušných areálech (také k nim příslušné loděnice), sportovní létání ze sportovních letišť, ...; některé tyto objekty a areály jsou ve spolkovém vlastnictví – podmínkou tohoto průzkumu bylo, aby byly přístupné širší veřejnosti
- *koupání v přírodních a polopřírodních koupalištích*

Chataření

Nejvýznamnější formou rekreace v blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic je chataření, zejména rekreační chataření, v nejbližším rekreačním zázemí Českých Budějovic pak chataření propojené se zahrádkařením. *Chataření* je nekomerční (výjimky), individuální (tedy neorganizovanou), domácí (v poslední době však v tomto ohledu znamenáváme „překračování“ státních hranic), převážně víkendovou (ale i prázdninovou či dlouhodobou), převážně letní (na horách i zimní, resp. celoroční) a rodinnou formou rekreace odehrávající se na chatě (viz dále) a v jejím okolí. Relaxace, četba, rodinné a přátelské setkávání, procházky, sběr lesních plodin, zvelebování chaty a také sportovní rybaření, koupání, eventuelně i zahrádkaření – to jsou nejdůležitější „aktivity“ chatařů, nepočítáme-li vaření a stále více času zabírající sledování televize (Kubeš, 2004b, 2005).

Chataření se považuje za součást široce pojímaného procesu urbanizace, neboť je uskutečňováno městskými obyvateli periodicky „utíkajícími“ z města a přináší do přírodní a venkovské krajiny nevenkovskou architekturu a nevenkovské urbanistické struktury – chaty, chatové osady a chatové okrsky (viz dále). Mnozí autoři zmiňují *pozitivní a negativní stránky chataření*. Chataření umožňuje dvojakost životních stylů a prostředí, což je z psychologického hlediska pozitivní (chataření je určitým návratem na venkov, do přírody a do komunikativního rodinného života). Chataření podporuje ekologické vědomí a chování (u jednotlivých chatařů ovšem v různé míře). Chataření utužuje rodinný život, má pozitivní

dopad na děti. Chataření podporuje společenské kontakty (mezi chataři (vyjímky), navštěvování příbuzných a známých na chatě). Fyzická práce na chatě a pohyb v jejím okolí je zdravou alternativou k sedavému zaměstnání a pobytu ve městě, zvelebování chat podporuje řemeslnou dovednost. Chatařské prostředí většinou mívá, narozdíl od prostředí městského, čisté ovzduší, nebývá hlučné a zaprášené.

Zvláště v 70. letech 20. století, v době masivního až nekontrolovaného rozšiřování chatových osad v zázemí našich měst, zdůrazňovali mnozí „územní rozvojáři“ a ekologové negativa chataření. Upozorňovali na obsazování, ničení a rušení rozsáhlých přírodních a krajinně hodnotných prostředí. Upozorňovali na vytváření „černých“ skládek, na volné odvádění splašků bez jejich čištění či odvážení (to je v současnosti velký problém v souvislosti se zvýšenou produkcí splašků z modernějších sociálních zařízení v chatách). Zmiňovali architektonické nedostatky chat, problémy neusměrněného uspořádání chatových osad. Také velké finanční prostředky věnované na výstavbu chat a jejich infrastrukturního zabezpečení byly v období socialismu kritizovány (máme tolik trvalých sídel postižených depopulací s volnými domy, máme dost hromadných rekreačních objektů – proč tedy nákladně vytvářet další sídla v podobě chatových osad navštěvovaných jen periodicky a v létě). Chataření kritizovali ochránci přírody a krajiny, někteří představitelé venkovských samospráv (chataření nepřináší obci prostředky, ale jen starosti a náklady), myslivci, lesníci, zemědělci, vodohospodáři, obyvatelé blízkých venkovských sídel („luftáci“ nás ruší a na našich dřívějších pozemcích staví chaty), i nechatařští rekreatanti.

České chataření vzniklo specificky (viz Kubeš, 2004a) – z divokého a následně usedlého trampingu ve 20. letech 20. století, následně (ve 30. letech) proměněného v trampské a pak rodinné chataření v rekreačních chatách a chatových osadách ležících většinou v údolích vodních toků nacházejících se v blízkém zázemí velkých českých měst – hlavně Prahy, ale i Plzně či Českých Budějovic. Rekreační chataření se kupodivu rozvíjelo i za 2. světové války, následně pak v 50. letech (režim chataření v té době nepodporoval, ani mu nebránil). Masový charakter začalo mít české rekreační chataření v 60. letech a v 70. letech, v souvislosti s růstem městské populace, s růstem populace městských panelových sídlišť, s nastupující individuální automobilizací a v souvislosti s normalizací (nemožnost zahraničního cestování, nemožnost jiné seberealizace, možnost zabezpečeného uložení prostředků). Na konci 70. let začíná u nás rekreační chataření narůstat do takových rozměrů, že je třeba jeho další rozvoj přibrzdit a usměrnit. Nové rekreační chaty již mohou vznikat jen výjimečně. Umožněna je ale výstavba zahrádkářsko-rekreačních chat, resp. jejich osad, a to na zemědělsky nevyužitelných pozemcích. Přestavbou zahrádkářských altánů vznikají zahrádkářské chaty v běžných zahrádkářských osadách. V 90. letech již vzniká jen málo nových chat, některé starší chaty se přestavují, některé chaty jsou obývány po celé teplé období roku, další i stále (přeměna na objekt stálého bydlení), jiné naopak jen sporadicky. Využívání chat se tedy od 90. let velmi rozrůžňuje, stejně tak jejich podoba.

Chata umožňuje přespání, vaření a rekreační pobyt, je uzavřená a uzamykatelná, je na stálém místě, je v osobním (rodinném) vlastnictví, výjimečně v dlouhodobém pronájmu. Chata, na rozdíl od (rekreační) chalupy, byla vystavěna pro rekreaci. Za chatu považujeme i rekreační domek (jde o chatu větší, v podobě venkovského domu, architektonicky a stavebně kvalitní, celoročně obyvatelnou), i dlouhodobě zaparkovaný karavan či maringotku, i chatu spojenou se zahrádkářstvím – viz dále. Seskupení alespoň pěti chat považujeme za

chatovou osadu. Více chatových osad nedaleko od sebe ležících vytváří *chatový okrsek*. Chatové osady a okrsky nacházející se ve vyhraněném krajinném celku vytvářejí *chatovou oblast (CHO)*.

Podoba chaty je silně ovlivněna obdobím výstavby chaty, přestavbami chaty a funkcí chaty. Někdy zaznamenáváme nesoulad mezi podobou a funkcí chaty – například na zahrádce v zahrádkářské osadě na okraji města mohl zahrádkář později postavit chatu v podobě rekreační chaty (viz následující architektonicko-stavební typy chat). Funkční typologie chat a architektonicko-stavební typologie chat (tu v příspěvku kvantifikujeme) obsahuje tyto typy chat (Kubeš, 2004b):

- *rekreační chata (R)* – většinou se nachází v rekreačních chatových osadách umístěných obvykle ve vazbě na les nebo vodní tok či nádrž, mívá hlavně odpočinkovou funkci, její podoba je dána především obdobím výstavby: 1920–1940, 1950–1960, 1960–1990, 1990 +
- *rekreační domek (RD)* – většinou se nachází uvnitř zástavby venkovských sídel, funkce odpočinková a „chalupářská“, měl by se podobat okolní zástavbě domů, měl by být celoročně obyvatelný, vzniká po roce 1970
- *zahrádkářsko-rekreační chata (ZR)* – většinou se nachází v zahrádkářských osadách (v zahrádkářsko-rekreačních chatových osadách) budovaných v 70. a 80. letech v příměstské krajině, většinou jde o malé zděné chaty (16 m²) s malou podkrovní ložnicí
- *zahrádkářská chata (Z)* – v zahrádkářských osadách na okraji města, vedle chatové funkce i funkce zahrádkářská, většinou jednopodlažní, převážně dřevěná. Pokud objekt neumožňuje přespání, pak nejde o chatu, ale pouze o zahrádkářský altán. Zahrádkářské chaty nebývají, vzhledem k blízkosti bydliště, využívány k přespání tak často, jako chaty rekreační. Nejvíce těchto chat vzniklo v 60. a 70. letech.
- *funkčně specifická chata* – např. chata parcelní, garážová, včelařská, podnikově-rodinná, dlouhodobě pronajatá, s doplňkovým pronajímáním, s doplňkovou podnikatelskou funkcí, potenciálně mobilní (karavany, maringotky), vodní (hausbóty, obytné jachty), lovecká, tramská, ...
- *architektonicko-stavebně specifická chata (S)* – v podobě stavební buňky, karavanu, maringotky, automobilového přívěsu / návěsu, železničního vagonu, hausbótu, obytné jachty, rozšířené garáže, tramského srubu, ...

Architektonicko-stavební typy chat vyskytující se v chatové osadě pak určují urbanisticko-architektonický typ chatové osady. Rozlišujeme *rekreační chatovou osadu*, *zónu sídla s rekreačními domky*, *zahrádkářsko-rekreační chatovou osadu*, *zahrádkářskou chatovou osadu* a *specifickou chatovou osadu* (= zahrádkářská osada s chatami), typově kombinovanou chatovou osadu (například stálé kotviště hausbótů).

Rekreační chalupaření

Rekreační chalupaření (dále chalupaření) má v mnohém podobné charakteristiky jako rekreační chataření. Chalupáři ovšem věnují více času údržbě rekreační chalupy a okolního pozemku. Chalupaření je přijímáno pozitivněji než chataření, neboť většinou nenarušuje vesnické a krajinné prostředí a uchovává stavební fond vesnice. Chalupáři, alespoň částečně, zmírňují úbytky obyvatel vesnice. Mezi chalupáři a stálými obyvateli vesnice většinou nebývá napětí. Chalupaření se u nás začalo rozvíjet v souvislosti s uvolňováním zemědělských usedlostí a dalších domů v pohraničí po odsunu německého obyvatelstva. Další uvolňování venkovských domů pro chalupaření pak nastalo v 60., 70.

a 80. letech 20. století v souvislosti s odchodem části venkovského obyvatelstva do měst a do venkovských střediskových sídel. Na rozdíl od chataření se chalupaření stále rozšiřuje.

Rekreační chalupa (dále chalupa) původně nebyla rekreačním objektem. Chalupami bývají nejčastěji dřívější menší chalupnické usedlosti, ale i středně velké zemědělské usedlosti, mlýny, hájovny, drážní domky, atp. Více chalup se nachází ve vzdálenějším rekreačním zázemí města. Chalupy najdeme i v malých městech, ve větších vesnicích, ale především v malých venkovských sídlech, zvláště v těch, které nemají významný agroprůmysl, leží mimo rozvojové osy a nacházejí se v členitějším terénu.

Zahrádkaření

Mimodomní *zahrádkaření* je nekomerční (nevýznamný odprodej přebývajících výpěstků), individuální (organizovanost v Českém zahrádkářském svazu v tomto ohledu nehraje roli), každodenní až víkendovou, letní (resp. uskutečňovanou ve vegetačním období) a rodinnou formou rekreace spočívající především v obhospodařování zahrádky s maloprodukcí zeleniny a ovoce a v relaxaci. V tomto příspěvku řešíme pouze „mimodomní“ zahrádkaření odehrávající se na od domu vzdálených oplocených *zahrádkách*, většinou seskupených do *zahrádkářských osad* (nověji „zahrádkových osad“). Vedle záhonů, trávníků a ovocných keřů a stromů se na zahrádkách mohou také vyskytovat skleníky, sklepy, studny, malé vodní nádrže, boudy na nářadí, garáže, zahrádkářské altány a také chaty (viz dřívější definice chaty). Zahrádkářské osady, pokud mají výraznější zastoupení zahrádkářských, zahrádkářsko-rekreačních či jiných chat, ztotožňujeme se zahrádkářskými, zahrádkářsko-rekreačními nebo kombinovanými chatovými osadami, ve kterých se zahrádkaření prolíná s chatařením. Zahrádkářské osady ležící blízko sebe ve vyhraněných sektorech města a aglomerace vytvářejí *zahrádkářské okrsky*.

Zásadnější negativa zahrádkaření nejsou známa. Některé větší a pásové vně oplocené zahrádkářské osady by snad mohly být průchodnější prostřednictvím veřejných cest (tato průchodnost by ovšem asi zvýšila již tak vysokou drobnou „zahrádkářskou kriminalitu“). Některé rozsáhlejší a pohledově exponované zahrádkářské osady v podobě zahrádkářsko-rekreačních chatových osad vybudované mimo města v příměstské a venkovské krajině a na okraji venkovských sídel někdy mohly poněkud nepříznivě ovlivnit krajinný ráz zdejší krajiny a ráz zdejších sídel.

Pozitiva zahrádkaření (v tom také *urbanistická pozitiva zahrádkářských osad*) jsou nesporná a zastupitelé měst a tvůrci územně plánovací dokumentace měst by si jich měli být vědomi. Přerušovaný prstenec zahrádkářských osad, dotvořený v 80. letech 20. století na okraji intravilánů prakticky všech našich měst, je významnou urbanistickou strukturou, která vnáší do našich měst zeleň s její ekologicko-biotickou, hygienickou a esteticko-kompoziční funkcí. Zahrádkářské osady jsou spolu s městskými parky a další veřejnou zelení ve městě „plícemi“ města. Zahrádky produkují zdravou „bio“ zeleninu a ovoce. Sociální funkce zahrádkářských osad vyplývá ze skutečnosti, že zahrádku využívají hlavně důchodci, mladé rodiny s dětmi a sociálně slabší obyvatelé města. Pokud je zahrádkaření spojeno s chatařením a pokud zahrádka, resp. zahrádkářská osada, leží v kvalitním prostředí, potom je její rekreační význam ještě větší. Zahrádkářské osady, zvláště ty, které leží v rozvojově exponovaných prostorech města a aglomerace a leží na cizí půdě, mohou být v ohrožení. Pokud má být zahrádkářská osada zničena výstavbou potřebné komunikace, kterou nelze vést jinudy, potom je to z hlediska veřejného zájmu omluvitelné. V jiných případech likvi-

dace zahrádek omluvitelná není. Územně plánovací podklady a dokumenty města by měly zahrádkaření zmapovat a chránit, měly by rovněž podporovat průchodnost a rekreační polyfunkčnost prostorů se zahrádkařením.

Zahrádkaření vzniklo ve městech západní Evropy už v 19. století. Zahrádkářské osady (kolonie) zde sloužily především rekreaci dělnického a zaměstnaneckého obyvatelstva. U nás začalo zahrádkaření v zahrádkářských osadách již před druhou světovou válkou, když již dříve u nás existovaly na okraji měst umístěné jednotlivé zahrady zelinářů a měšťanů. Spolkově organizované zahrádkaření v zahrádkářských osadách u nás zažívá boom v 60. a 70. letech 20. století. V polovině 70. let a v 80. letech vznikají, často jako náhražka za zastavení výstavby rekreačních chat, na zemědělsky nevyužitelných pozemcích příměstské i navazující venkovské krajiny, zahrádkářsko-rekreační (chatové) osady. Začátkem 90. let někde vznikají nové zahrádkářské osady na restituovaných zemědělských pozemcích nahodile uvnitř příměstské krajiny (tím mohou vznikat územně rozvojové a krajinářské problémy). V USA a Velké Británii nastává renesance zahrádkaření.

Můžeme rozlišovat zahrádky různě velké, s různým pokryvem, s různou intenzitou zahrádkářského využití a s různým zastoupením jednotlivých typů objektů (zahrádkářská bouda, zahrádkářský altán, nebo zahrádkářská, zahrádkářsko-rekreační, event. jiná chata). Typy zahrádek a na nich se nacházejících objektů pak vytvářejí *typy zahrádkářských osad*. Můžeme také definovat urbanistické typy zahrádkářských osad (například zahrádkářské osady zeleného prstence města, z. o. u průmyslových závodů, z. o. u silničních a železničních komunikací, z. o. pod vedením vysokého napětí, ...).

Zonace rekreačního zázemí města

Rekreační zázemí města (a aglomerace), vymezené běžným dosahem víkendové individuální rekreace obyvatel města (a aglomerace), lze vnitřně rozdělit do „koncentrických“ zón. *Nejbližší rekreační zázemí města* se nachází na okraji intravilánu města a v navazující příměstské krajině (také v okolí suburbii příměstské krajiny). Nalezneme zde především zahrádkářské osady s příslušnými zahrádkami, altány a chatami, dále procházkové a vyhlídkové trasy, příměstské rekreační lesy, také kynologické areály, loděnice, střelnice, jezdecké areály nebo přírodní koupaliště. *Blízké rekreační zázemí města* se nachází ve vnější zóně aglomerace (v okolí suburbii venkovské krajiny a městeček a městysů aglomerace) a přes rozhraní aglomerace pokračuje ještě dále na venkov, zhruba do časové dostupnosti 20–30 min jízdy automobilem od kraje města. Nalézají se zde hlavně starší rekreační chatové osady, v menší míře i sídla s několika chalupami, také revíry sportovního rybaření a honitby myslivosti, a rovněž různé turistické trasy, areály sběru lesních plodů, někdy také sportovní letiště. *Vzdálenější rekreační zázemí města* (a aglomerace) pak proniká do přírodně atraktivních i běžných venkovských oblastí ve větší vzdálenosti od města. Populačně větší město a aglomerace mají toto zázemí rozsáhlejší. Najdeme zde novodobější rekreační chatové osady, venkovská sídla s větším zastoupením chalup, bývají zde frekventované turistické trasy a oblasti pro pěší, cyklo, vodní a lyžařskou turistiku, významné revíry sportovního rybaření, honitby myslivosti a areály sběru lesních plodů. V této vnější zóně rekreačního zázemí města (a aglomerace) se již také (v menšině) vyskytují rekreační chaty a chalupy příslušné k sousedním městům a aglomeracím a také k národnímu sídelnímu středisku = Praze. Mohou zde také ležet celostátně významné oblasti komerční rekreace (cestovního ruchu). Mariot (1989) vymezoval v zázemí Bratislavy podobné, ale územně rozsáhlejší rekreační zóny.

Nejbližší rekreační zázemí Českých Budějovic dosahuje k nedalekým suburbiím příměstské krajiny (k Bavorovicím, Borku, za Rudolfovo, Dobrou Vodu, Srubec, Staré Hodějovice, Včelnou, Boršov n. V., Nové Homole, Mokré a Haklovy Dvory = příměstská oblast v Mapě 1.). Je dostupné prostředky městské hromadné dopravy. Blízké rekreační zázemí Českých Budějovic, jehož vnější hranice ohraničuje *řešené území tohoto příspěvku*, zabírá na severu celé okolí Hněvkovické přehradní nádrže, na východě prostor po západní okraj Chráněné krajinné oblasti Třeboňsko, na jihu širší okolí soutoku Malše a Stropnice a rovněž vltavské údolí od Českého Krumlova, dále Blanský les na jihozápadě, na severozápadě pak jihovýchodní okraj Českobudějovické pánve – Mapa 1. Vzdálenější rekreační zázemí Českých Budějovic, které již v tomto příspěvku neřešíme, zabíhá na severu až k soutoku Vltavy a Lužnice, do okolí Veselí n. L., do střední části CHKO Třeboňsko na východě, do Novohradských hor a na Kaplicko na jihu, na jihozápadě pak na Lipensko, Kviltsko, Churáňovsko, přičemž na severozápadě je hranice tohoto zázemí neostrá.

9.3. CHATOVÉ A ZAHRÁDKÁŘSKÉ OSADY A DALŠÍ ÚZEMNÍ STRUKTURY NEKOMERČNÍ INDIVIDUÁLNÍ REKREACE V NEJBLIŽŠÍM A BLÍZKÉM REKREAČNÍM ZÁZEMÍ ČESKÝCH BUDĚJOVIC

Chatové osady, zvláště rekreační chatové osady

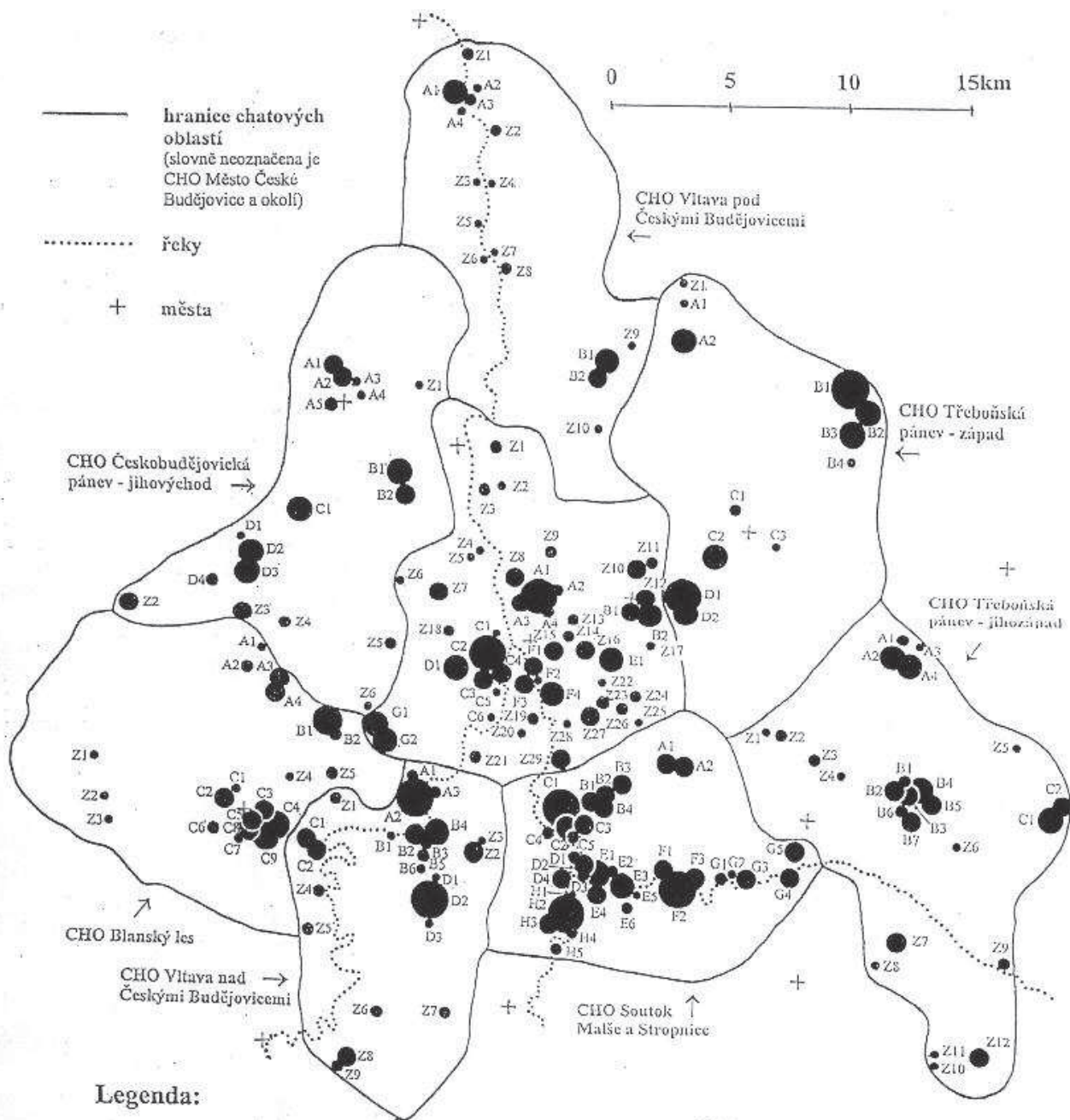
Chaty českobudějovických majitelů najdeme také v chatových osadách vzdálenějšího rekreačního zázemí Českých Budějovic – například na začátku vzdušné Orlické přehradní nádrže, před Veselím n. L. na Lužnici a Nežárce, na několika místech rozhraní Novohradských hor a jejich podhůří a hlavně na levém břehu Lipenské přehradní nádrže, kde Kapicová (2004) terénním průzkumem napočítala přes 2 tisíce rekreačních chat (hlavně chat českobudějovických majitelů).

Řešeným územím tohoto příspěvku je ovšem blízké a nejbližší rekreační zázemí Českých Budějovic. Zde se chaty, chatové osady a chatové okrsky koncentrují zejména na Vltavě u Boršova n. V. (vltavské údolí nad Boršovem mělo být zaplaveno přehradní nádrží a chaty zde proto vznikat nemohly) a podél navazujících potoků – Třebonínského a Křežského. Jinde hlavně u pro chataření vybraných rybníků Jihočeských pánví (u rybníka Dvořiště, Dehtáře, Bezdreva, Spolského, Mrhalu, Podřezanského, ...). Vodní tok, nádrž, hluboké údolí, okraj lesa – to byly atraktivita, které chataře přitahovaly, ovšem povolení založit chatovou osadu dostali zájemci jen na některých místech.

V řešeném území blízkého a nejbližšího rekreačního zázemí Českých Budějovic jsme na základě charakteru reliéfu, příslušnosti k vodním tokům a nádržím a na základě rozložení (koncentrací) chat, chatových osad a chatových okrsků vymezili celkem osm *chatových oblastí (CHO)* – Mapa 1. a 2.

CHO Vltava pod Českými Budějovicemi byla vymezena údolím Hněvkovické přehradní nádrže na Vltavě a příslušnými drobnými přítoky (hlavně potok Libochovka u Chotýčan). Jako jediná z popisovaných CHO nemá 500 chat (Tabulka 1.), na druhou stranu vykazuje v současnosti největší chatařský rozvoj vyvolaný vybudováním Hněvkovické přehradní nádrže začátkem 90. let 20. století. Chataření je zde propojeno se sportovním rybařením a nově s rekreační motorovou plavbou. Jedná se o krajinně a přírodně hodnotné území. Právě v této CHO je velmi důležité územně plánovací ošetření chataření – vymezení

Mapa 1. Rozložení chatových oblastí, chatových okrsků, chatových osad a chat v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic

Legenda:

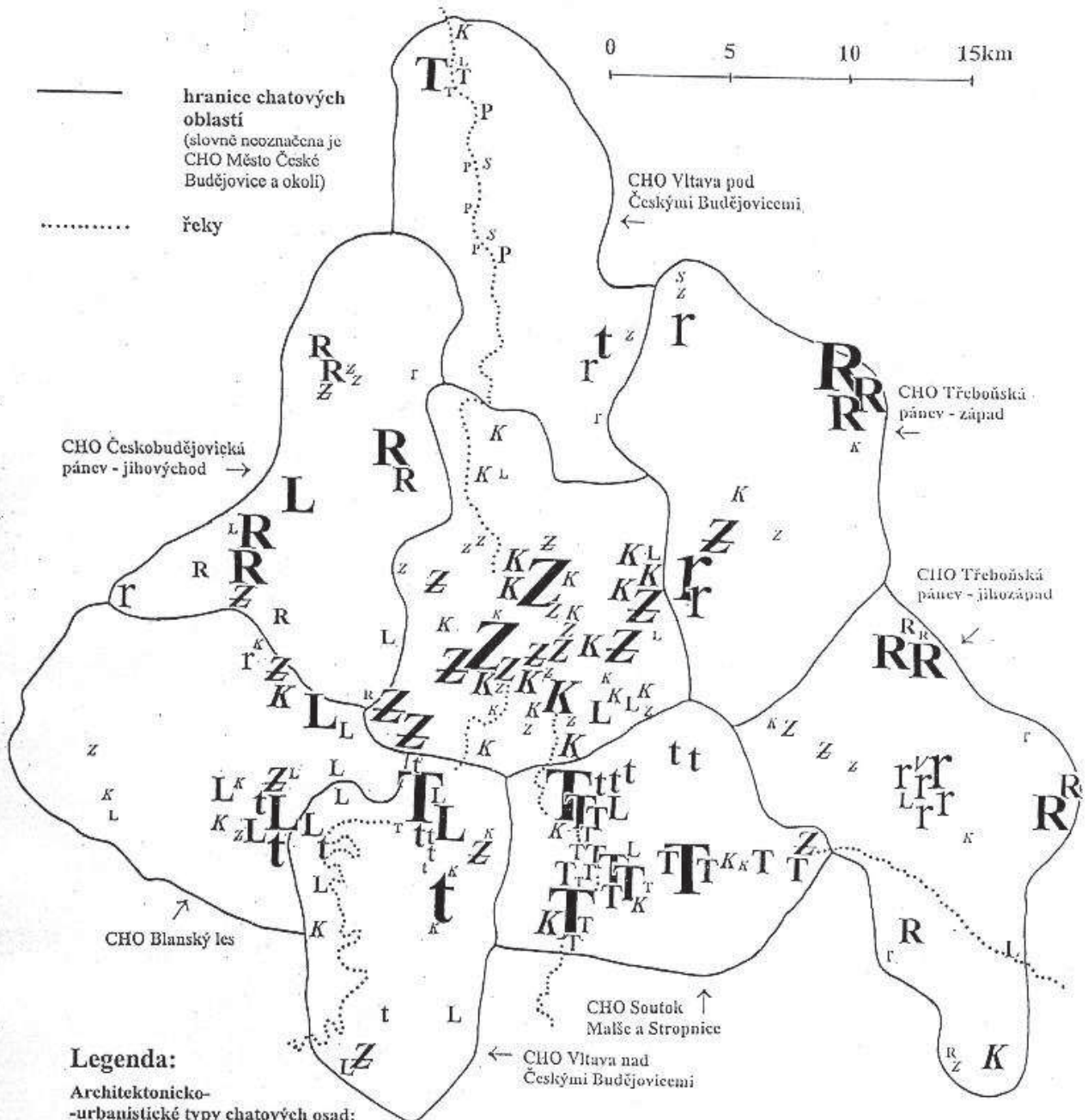
Hierarchie a identifikace prvků územní struktury chatování:

- **CHATOVÁ OBLAST** – ohraničena spojitou čarou, názvy jsou v mapě
- **CHATOVÝ OKRSEK** – shluk kruhových značek se stejným písmenným znakem v kódu, vše v chatové oblasti; Z – chatová osada nezařazená do chatového okrsku
- **CHATOVÁ OSADA** – kruhová značka s kódem složeným z písmene a číslice, vše v chatové oblasti.

Velikost chatové osady:

- 5 – 9 chat
- 10 – 19 chat
- 20 – 49 chat
- 50 – 99 chat
- 100 – 199 chat

Mapa 2. Rozložení typů chatových osad v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic

Legenda:

Architektonicko-urbanistické typy chatových osad:

- rekreační chatová osada – R r P T t L Q O
- specifická rekreační chatová osada – S
- zóna sídla s rekreačními domky – V
- zahrádkářsko-rekreační chatová osada – Z
- zahrádkářská osada s chatami – Z
- architektonicko-urbanisticky kombinovaná chatová osada – K

Základní krajinné typy rekreačních chatových osad:

- u velkých či malých rybníků, nebo přehradních nádrží – R r P
- u řek či malých vodních toků – T t
- na lesních okrajích a v lese (mimo vodní toky a nádrže) – L
- v převážně otevřené členité či zarovnané krajině (mimo vodní toky a nádrže) – Q O

Poznámka:

Pět různých velikostí písmenných značek vyjadřuje velikost chatové osady (5 – 9 chat, 10 – 19 chat, 20 – 49 chat, 50 – 99 chat, 100 – 199 chat).

Tabulka 1. Kvantifikace chataření a zahrádkaření v nejbližším a v blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic (terénní mapování, r. 2006)

Název chatové oblasti Kód a název chatového okrsku	Počet chat	Počet ch. osad	Zastoupení typů chat (%):					Počet celkem	zahrádek bez chat
			R	RD	ZR	Z	S		
Vltava pod Českými Budějovicemi	344	16	97					27	5
A. Vltava v Hněvkovicích	92	4	96					5	2
B. Potok Libochovka u Chotýčan	131	2	98					2	0
Třeboňská pánev - západ	707	12	81		13	3		132	8
A. Ševětín - Dubenský rybník	100	2	89		9			12	2
B. Rybník Dvořiště	282	4	93				3	19	0
C. Okolí Lišova	97	3			80	17		90	6
D. Rybník Mrhal nad Rudolfovem	205	2	95		3	3		11	0
Třeboňská pánev - jihozápad	700	25	85	3	6	5		130	19
A. Spolský rybník	203	4	99					3	0
B. Ryb. u Lhoty, Hluboké, Vlachovic	223	7	94	4				16	2
C. Podřezanský rybník	75	2	96				4	6	0
Soutok Malše a Stropnice	1 337	34	94		4			115	19
A. Zborovský potok - Zborov	82	2	100					0	0
B. Zborovský potok - Borovnice	122	4	100					0	0
C. Malše - Plavsko	313	5	97					10	2
D. Soutok Malše se Stropnicí	89	4	96				4	5	2
E. Dolní Stropnice	221	6	95		3			10	0
F. Stropnice strážkovičká	212	3	100					1	0
G. Stropnice pod Borovany	126	5	62		28		6	65	15
H. Malše pod Římovem	172	5	91		3	3		24	0
Vltava nad Českými Budějovicemi	686	23	88		8	3		101	6
A. Vltava nad Boršovem	171	3	100					1	1
B. Rančice - Třebonínský potok	140	6	97					2	0
C. Třísov - Křemežský potok	68	2	98					1	0
D. Kosov - Krnín	130	3	92		3	3		17	3
Blanský les	572	20	79		18			135	18
A. Jankov - Kvítkovice	65	4	40		56			36	1
B. Hradce	80	2	100					0	0
C. Křemže - Křemežský potok	336	9	82		16			70	8
Českobudějovická pánev - jihovýchod	575	18	88		8	3		78	11
A. Mydlovarský rybník a Zlív	126	5	73		16	9	2	42	9
B. Rybník Bezdrev - jihovýchod	99	2	98					2	0
C. Břehov - Picina (Zacharský rybník)	61	1	100					0	0
D. Rybník Dehtář a Posměch	187	4	97					3	0
Město České Budějovice a okolí	1 407	49	18	3	39	33	7	1 958	758
A. Husova kolonice v ČB	223	4	19		6	65	8	435	212
B. Rudolfovo	90	2	12		88			90	0
C. Rožnov a Planá u ČB	176	6	7	4	29	50	10	306	142
D. Šindlovy Dvory	63	1	5		79	13	3	73	10
E. Dobrá Voda - Stará Pohúrka	50	1	6		82	6	4	55	5
F. Českobudějovické Pomalší	120	4	13	4	14	58	11	173	53
G. Závraty - Koroseky	117	2			98			117	0
Σ CHO blízkého a nejbližšího rekr. zázemí Českých Budějovic	6 328	197	73		15	9	2	2 676	844

Poznámky: V rámci chatové oblasti jsou vykazovány i chaty ležící mimo chatové osady a chatové osady ležící mimo chatové okrsky. Zkratky architektonicko-stavebních typů chat jsou uvedeny v textu. Jsou zaznamenána

zastoupení typů chat nad 3 %. Zahrádkářské osady lze v rámci chatových osad vylišit podle vyššího až převažujícího zastoupení chat typu Z, ZR, S a také podle vyššího zastoupení zahrádek bez chat. Zahrádky bez chat sledujeme pouze v zahrádkářských osadách a chatových osadách. Stejně tak zahrádky celkem, kde jsou navíc zahrádky na kterých leží chaty typů Z, ZR, RD, S, eventuelně i R, pokud leží v zahrádkářské osadě, respektive zahrádkářské nebo zahrádkářsko-rekreační chatové osadě.

rozvojového území chatových osad, určení jejich infrastrukturního zabezpečení a stanovení zásad jejich architektonicko-urbanistického řešení. Je zde třeba zabránit divoké výstavbě rybářských přístřešků, architektonicky nekvalitních a nevhodných chat, oplocování pozemků chat (také zábrana přístupu k vodě) a stavbě chat mimo chatové osady.

CHO Třeboňská pánev – západ je vymezena jako soubor tří vzdálených chatových okrsků (u rybníka Dubenského nedaleko Ševětína, u rybníka Dvořiště, u rybníka Mrhal nedaleko Rudolfova) a navíc několik chatových osad vzniklých na bázi zahrádkaření nedaleko Lišova. Jde o otevřenou venkovskou zemědělskou krajinu s rybníky a současně s několika velkými lesními celky. Chatové osady zde byly v 60. a 70. letech 20. století často postaveny na pobřežních pozemcích a na hraně zátopového území při maximálním povodňovém vzduť hladiny rybníka. To zde vyvolává problémy legislativně pozemkové a povodňové. Ke koupání lze vodu rybníků využívat jen z kraje léta, neboť později je prosycena sinicemi. Sportovní rybaření většinou není povoleno. Příznivým faktorem je zde výskyt rozsáhlých lesních celků dotýkajících se zmiňovaných rybníků.

Podobné charakteristiky a problémy má i *CHO Třeboňská pánev – jihozápad*. V jádru této CHO, mezi Lhotou, Hlubokou u Borovan a Vlchnovicemi, ve zdejších lesích s menšími rybníky, se skrývá chatařsky hodnotná skupina chatových osad – chatový okrsek „B“.

CHO soutok Malše a Stropnice je rekreačně chatařsky nejvíce osídlena, má nejvíce rekreačních chat a rekreačních chatových osad a má největší podíl chat z předválečného období. Chataři zde obsadili hluboká a zemědělsky a lesnický obtížně využitelná údolí řeky Malše mezi Římovem (zdejší Římovská nádrž část chat v 70. letech zaplavila) a Plavem, řeky Stropnice mezi Borovany a Dolní Stropnicí a Zborovského potoka. Chatové osady zde vykrývají nivy toků a dolní části svahů údolí. Mají pásový charakter a většinou přecházejí jedna v druhou (vznikají tak řetězce chatových osad podél toků). Chatařské prostředí je zde příznivé (lesní celky, možnost koupání, sportu, eventuelně i sportovního rybaření, klid, většinou bezproblémové soužití dané trampskou minulostí zdejších osad). Chaty ležící blízko břehové linie ovšem bývají při povodních zaplavovány (nejhorší záplava zde nastala v roce 2002, kdy došlo k zaplavení, ke zničení, či k odplavení mnoha zdejších chat). Dalším přírodním ohrožením zde při vichřicích bývají vývraty stromů, které mohou spadnout na nedaleko se nacházející chaty. Na dna hlubokých údolí se obtížně přivádějí cestní komunikace a další infrastruktura. Architektonická různorodost zdejších chat, vyvolaná jejich rozdílným stářím a přestavbami je do značné míry „zamaskována“ dřevinnou zelení a terénem.

Podobné charakteristiky a problémy má také *CHO Vltava nad Českými Budějovicemi* s chatovými okrsky na Vltavě před Boršovem n. V., na Třebonínském potoce a v dolní části Křemežského potoka. Pokud by byla v minulosti Vltava „uvolněna“ pro chataření, potom by bylo asi nejvíce chat zde. Naštěstí zdejší vodácky a přírodně hodnotné Vltavské údolí s biochorou hluboce zaklesnutého údolí velkého vodního toku (skály, reliktní bory, kamená moře, pás lužního lesa, svažité zonální lesy) bylo uchráněno jak před zatopením, tak před chatařením.

V CHO *Blanský les* se chatové osady seskupily do výrazného shluku pod Křemží na Křemežském potoce, menší chatové osady pak najdeme na lesních okrajích severního svahu Blanského lesa. Vrchovinná a horská část Blanského lesa je prakticky bez chat a to je pozoruhodné.

CHO *Českobudějovická pánev – jihozápad* má podobné charakteristiky a problémy jako obě chatové oblasti Třeboňské pánve. Chatové osady u rybníka Dehtář leží v bezlesé krajině u velkého produkčního rybníka.

V CHO *České Budějovice a okolí* se vyskytují chaty spojené se zahrádkařením, které budeme popisovat v další subkapitole. Výjimkou jsou pouze dvě malé rekreační chatové osady ležící na jihovýchodě této CHO.

Ve všech zmíněných chatových oblastech, resp. v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic (řešené území), bylo při Sčítání 1991 sečteno celkem 4334 chat, z toho v jádrové CHO Město České Budějovice a okolí (můžeme ji zhruba ztotožnit s nejbližším zázemím Českých Budějovic) pouze 124 chat. Mezi lety 2003–2006 jsme v řešeném území provedli terénní průzkum, při kterém jsme našli celkem 6328 chat, z toho v CHO Město České Budějovice a okolí 1407 chat (Tabulka 1.). Při Sčítání 1991 byly totiž sčítány jen rekreační chaty a rekreační domky nacházející se v neurbanizované krajině, resp. mimo zahrádkářské osady. Náš terénní průzkum zachytil všechny rekreační chaty „R“ (72,5 % všech chat zachycených terénním průzkumem) a rekreační domky „RD“ (1,2 %), a dále navíc také zahrádkářsko-rekreační chaty „ZR“ (14,6 %), zahrádkářské chaty „Z“ (9,2 %) a architektonicko-stavebně specifické chaty „S“ (2,5 %) – sledovali *výskyt typů architektonicko-stavební typologie chat*. Pro CHO Město České Budějovice a okolí platí tyto analogické podíly – 18,3 % R; 1,9 % RD; 39,2 % ZR; 33,4 % Z; 7,2 % S. Pro CHO Soutok Malše a Stropnice to jsou tyto analogické podíly – 93,6 % R; 0,5 % RD; 3,7 % ZR; 0,7 % Z; 1,5 % S (Tabulka 1.). Rekreační chaty tedy celkově výrazně dominují ve venkovské a přírodní krajině, ovšem ve městě a v příměstské krajině mají vyšší zastoupení chaty zahrádkářsko-rekreační a zahrádkářské.

Chatových osad jsme v řešeném území vymezili celkem 197 (Tabulka 1.). Asi 119 z nich se neváže na intravilány sídel a tvoří tak jakási samostatná chatařská sídla navyšující už tak vysoký počet a vysokou hustotu zdejších normálních sídel. Při terénním mapování jsme zaznamenávali také chaty ležící mimo chatové osady. Bylo jich 627, takže 5701 chat bylo uspořádáno do různě velkých chatových osad.

Zachytili jsme množství parametrů chat a zvláště chatových osad. To nám pak umožnilo vytvořit různé typologie chat a chatových osad a následně kvantifikovat zastoupení typů těchto typologií v řešeném území. V rámci *architektonicko-urbanistické typologie chatových osad* (zhodnocuje zastoupení architektonicko-stavebních typů chat) jsme zaznamenali 56,9 % rekreačních chatových osad (počtem chat ovšem dosahují 68,6 % všech chat v chatových osadách), 12,7 % zahrádkářsko-rekreačních chatových osad (11,6 %), 8,1 % zahrádkářských chatových osad (7,5 %, leží především v CHO Město České Budějovice a okolí) a 21,3 % kombinovaných chatových osad (11,6 %, hlavně kombinace R + ZR, R + Z, ZR, a R + ZR + Z architektonicko-stavebních typů chat), jen jednu a. u. specifickou chatovou osadu a jen jednu zónu sídla s rekreačními domky – Mapa 2.

Za chatovou osadu považujeme seskupení 5 a více chat. V rámci *velikostní typologie chatových osad* bylo nejvíce osad s 20–49 chatami (27,9 %) a s 5–9 chatami (27,4 %), dále pak s 10–19 chatami (25,9 %). Chatové osady s 50–99 chatami měly

největší zastoupení na počtu chat v chatových osadách řešeného území – 33,8 % chat. Počtem větší a velké chatové osady, pokud nejsou součástí intravilánů sídel, nepochybně vytvářejí specifické chatařské sídelní jednotky (viz výše), které je třeba ošetřit územně plánovací dokumentací (rozvržení chat, komunálních prostor, rozvody elektřiny, vody, likvidace splašků a pevného odpadu, napojení na silniční komunikace). Pokud jsou součástí intravilánů normálních sídel, potom je třeba s nimi nakládat jako s regulárními zónami těchto sídel.

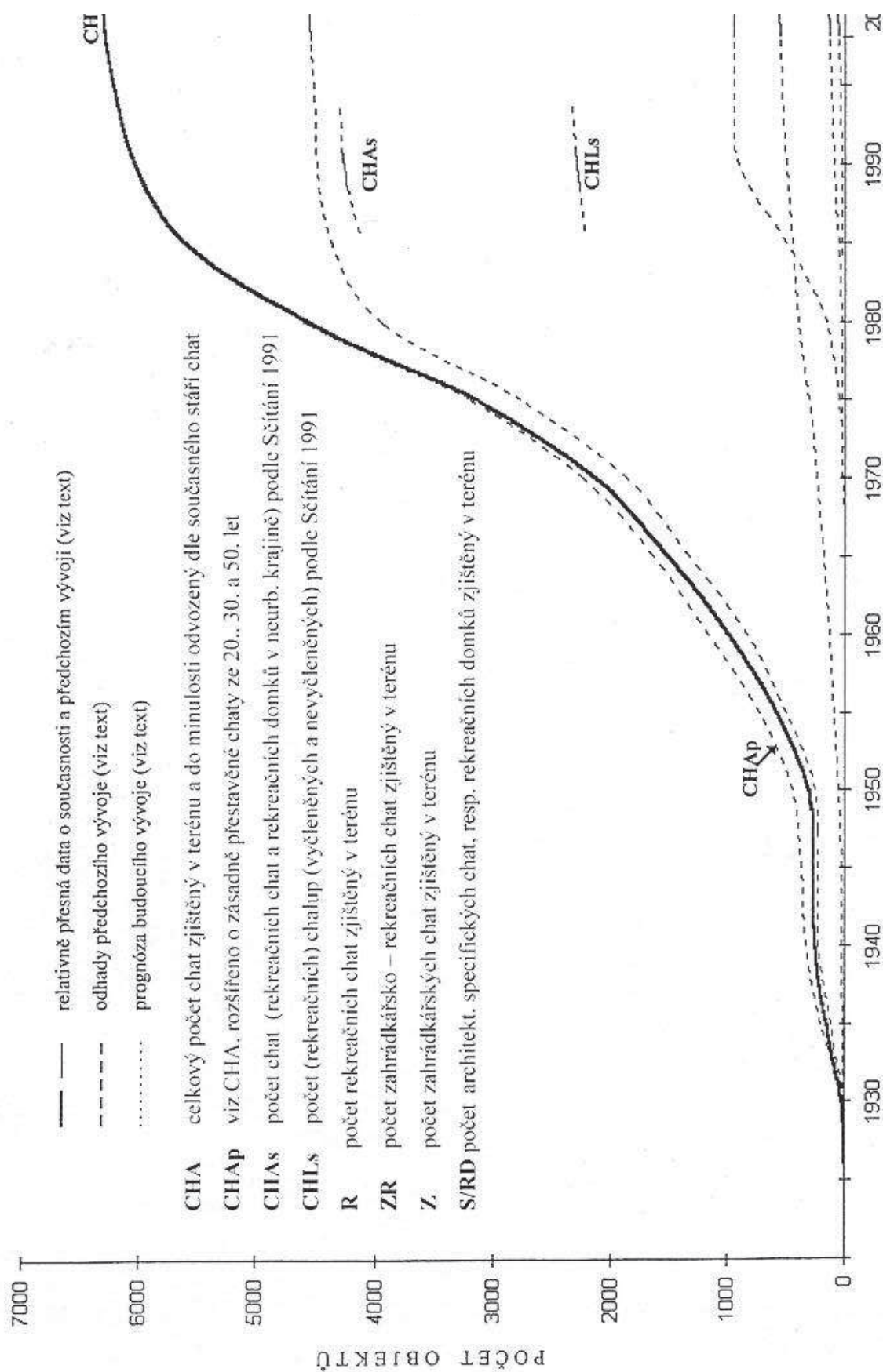
Vyhodnocovali jsme rovněž zastoupení typů různých *krajinných typologií chatových osad*. Liniových chatových osad jsme zaznamenali 47,7 % – v liniích podél toků, břehů nádrží, okrajů lesa, podél cest, atp. Jednotliví chataři zde mají maximálně dva přímé sousedy a vpředu a vzadu „sousedí“ s nezastavěnou krajinou. Chatařsky méně příznivé prostředí mívají chataři v chatách hromadných chatových osad (38,6 % chatových osad, ale 41,2 % chat), zvláště uvnitř těch velkých, kde vzniká řada problémů vyplývajících z nakupení mnoha chat a jejich uživatelů. Další chatové osady byly kombinovaného typu a jen tři malé chatové osady jsme zařadili do rozptýleného typu (to je z krajinného hlediska dobře).

Celkem 32,5 % chatových osad leží na dolní části svahů či na dně údolí toků – leží tedy v možném povodňovém ohrožení. Na druhou stranu zde ovšem chataři mohou využívat výhod blízkosti vodního toku a údolní vegetace. Na svazích mimo údolí toků najdeme 29,9 % chatových osad. Asi 25,4 % chatových osad jsme zaznamenali v rovinném terénu (hlavně v Českých Budějovicích a v pánvích). Jedna chatová osada měla vrcholovou polohu. Zbytek chatových osad měl kombinovanou polohu.

Uvnitř lesa jsme našli pouze 4,1 % chatových osad, nicméně 41,1 % chatových osad se lesa dotýká, takže spojení lesní prostředí – chataření (rekreační chataření) je poměrně těsné. Asi 29,9 % chatových osad se dotýkalo intravilánů sídel, nebo leželo dokonce uvnitř intravilánů sídel (hlavně chatové osady se zahrádkářením). Vyhodnotili jsme rovněž možnosti trávení času chatařů vyplývající z nabídky krajinného prostředí v okolí chatové osady. Velké lesní celky ležící do 1 km od chatové osady, ve kterých předpokládáme houbaření, má k dispozici celkem 48,7 % všech chatových osad. Pouze 21,3 % všech chatových osad má v blízkosti významnější rybářský revír (na většině rybníků osídlených chataři není sportovní rybolov povolen). Celkem 19,8 % ze všech chatových osad leží u plošně rozsáhlých rybníků nebo přehradní nádrže s možností plachetních sportů (Dehtář, Bezdrev, Spolský r., Hněvkovická p. n.). Jde však o možnost využívanou jen menší skupinou chatařských rekreantů.

Starší chatové osady mívají *chaty z různých období vývoje chataření*, neboť tyto osady se rozrůstaly postupně. Z období 1925–1945 pochází pouze 4,3 % všech chat v řešeném území (i ty však mají menší novodobější úpravy). To platí i o chatách z období 1945–1959, kterých jsme napočítali 10,8 %. Z období 1960–1969 pochází 18,2 % a z období 1970–79 dokonce 38,2 % chat. Boom výstavby českobudějovických chat doznívá v období 1980–1989, ze kterého pochází 23,5 % chat – Graf 1. (významný příspěvek zde vytvářejí zahrádkářsko-rekreační chaty). Pouze asi 5 % chat je chat nejnovějších, vystavěných či zásadně přestavěných po roce 1989. Vývoji českobudějovického trampingu, trampského chataření, rekreačního chataření a zahrádkářením se věnuje příspěvek Kubeš (2004 a), předválečné období analyzuje také s využitím práce Jakeš – Kayman (nepublikováno).

Graf 1. Vývoj počtu chat, architektonicko-stavebních typů chat a (rekreačních) chalup v nejbližším a blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic

Zahrádkářské osady (včetně chatových osad spojených se zahrádkařením)

Terénním průzkumem jsme v řešeném území blízkého a především nejbližšího rekreačního zázemí Českých Budějovic objevili celkem 2676 *zahrádek* (na 1832 z nich se nacházela chata (objekt splňující parametry chaty), na zbytku byl pouze zahrádkářský altán či alespoň bouda na náradí). Na rozdíl od terénního zaznamenávání chat jsme v případě zahrádek sledovali pouze zahrádky ležící v zahrádkářských osadách (v zahrádkářsky organizovaných i neorganizovaných, pokud se jednalo o skupinu zahrádek s alespoň 5 chatami). Lze předpokládat, že na intravilánu Českých Budějovic, na okraji tohoto intravilánu, v příměstské krajině a také na okrajích venkovských sídel a v jejich okolí ležících v blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic, se nalézá asi ještě dalších 500–700 zahrádek nacházejících se mimo zahrádkářské osady. Připomínáme, že sledujeme pouze mimodomní zahrádky.

Zahrádky a jejich osady se soustřeďují velkou většinou do nejbližšího rekreačního zázemí Českých Budějovic (viz CHO Město České Budějovice a okolí) – Tabulka 1. a Mapa 2. Zahrádku je totiž většinou nutné v sezóně každodenně zalévat a měla by proto ležet nedaleko bydliště. Zde se nachází 73,2 % sečtených zahrádek řešeného území. Dále od Českých Budějovic, v jejich blízkém rekreačním zázemí, najdeme zahrádkářské osady hlavně v podobě zahrádkářsko-rekreačních nebo kombinovaných chatových osad, často v návaznosti na intravilány zde se nacházejících venkovských sídel, městysů a městeček (okraj Lišova, Ledenic, Borovan, Kamenného Újezdu, Kremže, Kvítkovic, Čakova a Zlivi).

Jen několik málo velmi malých *zahrádkářských osad* nemělo 5 a více chat a nebyly tak současně chatovými osadami. Pokud je nebudeme uvažovat, potom můžeme při vyhodnocování zastoupení a územního rozložení *typů zahrádkářských osad* využít údajů z předchozí kapitoly (architektonicko-urbanistické typy chatových osad se zahrádkařením a jejich charakteristiky). Zahrádkářsko-rekreační typ zahrádkářské osady (má ZR chaty) se vyskytuje nejčastěji – 29,8 %, častý je i zahrádkářský typ zahrádkářské osady (má Z chaty) – 19,0 %, běžné jsou i kombinované typy zahrádkářské osady (se Z a ZR typy chat, eventuelně i s R, S, RD typy chat) – těch je celkem dokonce 51,2 %. V zahrádkářských osadách s jednotlivými zahrádkářskými chatami, zvláště v těch novějších a zhuštěnějších, mohou být ve velkém počtu zastoupeny zahrádky bez chat, pouze se zahrádkářskými altány, boudami na náradí nebo garážemi. V ostatních typech zahrádkářských osad zahrádky bez chat většinou nenajdeme.

V následujícím textu se soustředíme na nejbližší rekreační zázemí Českých Budějovic (CHO Město České Budějovice a okolí) – na zde se vyskytující zahrádkářské osady a jejich typy a na *územně rozvojové problémy zdejších zahrádkářských osad*. Nalezli jsme zde celkem 43 typově velmi rozdílných zahrádkářských osad uspořádaných do 7 zahrádkářských okrsků (A–G v Tabulce 1. a v Mapě 1.) a do 29 samostatných, většinou menších zahrádkářských osad (v Mapě 1. mají kód Z.). Zdejší zahrádkářské osady jsou velmi rozdílných velikostí – největší je zahrádkářská osada u Husovy kolonie založená v 50. letech 20. století s 258 zahrádkami a se 154 chatami (většinou zahrádkářskými), druhá největší se rozkládá na rozhraní Stromovky a Linecké silnice (138 zahrádek a 36 chat). Obě tyto rozsáhlé zahrádkářské osady jsou průchozí (skupiny zdejších zahrádek jsou ovšem oploceny) a mohou být proto využívány i nezahrádkářskými rekreanty. Většina z celkového počtu zahrádkářských osad je pokryta architektonicky různorodými chatami, často architektonicky problematickými, naštěstí zeď ovocných dřevin obvykle zakrývá případné architektonické nedostatky a nesoulady.

Asi 25,6 % zdejších zahrádkářských osad je zahrádkářsko-rekreačního typu a je proto zpravidla pokryta pravidelně rozmístěnými architektonicky stejnorodými malými zděnými zahrádkářsko-rekreačními chatami stavěnými podle jednotného projektu na přelomu 70. a 80. let 20. století. Velké osady tohoto typu se nacházejí například nad Rudolfovem, v Šindlových Dvorech, u Závrat a u Korosek. Pokud jejich zahrádkářsko-rekreační chaty nebyly v 90. letech přestavovány, potom působí urbanisticky příznivě, i když stereotypně. Tyto osady většinou leží v poněkud větší vzdálenosti od města, takže každodenní dojíždění za účelem zalévání zahrádky je obtížnější. Dalších asi 23,3 % zdejších zahrádkářských osad je pokryto hlavně zahrádkářskými chatami a altány.

Část zahrádkářských osad nejbližšího rekreačního zázemí Českých Budějovic je „stresována“ dotýkající se frekventovanou silniční komunikací (např. osady podél severovýchodního silničního okruhu a osady podél Linecké silnice), další zahrádkářské osady se nacházejí u průmyslových podniků znečišťujících ovzduší (v Kněžských Dvorech), železničních tratí (Pražské předměstí, Mladé), nebo u letiště nedaleko Plané u Č. B. Územní plán Českých Budějovic působí starost některým zahrádkářům, protože přes jejich zahrádkářské osady navrhuje vést nové frekventované silniční komunikace (například přes část velké a kvalitní zahrádkářské osady u Husovy kolonie).

Okrajové zahrádky (v rámci zahrádkářské osady), větší a většinou starší zahrádky, technickoinfrastrukturně dobře zabezpečitelné, se někde přeměňují na stavební pozemky s výstavbou rodinných domů (okraj z. o. u Husovy kolonie, pod Mladým, za nádražím a jinde). Pokud je to v souladu s územně plánovací dokumentací a nedochází zde k nějakým střetům a nesouladům, potom není třeba tento proces odsuzovat. Bezproblémové je to na tzv. „parcelních“ zahrádkách. V několika zahrádkářských osadách, v jednotlivých chatách těchto osad, bydlí jejich vlastníci po celý rok (z. o. u Husovy kolonie, Starých Hodějovic, ...) a to je určitý, hlavně technicko-infrastrukturní, problém. Sociologicky zajímavé jsou málo upravené „bezdomecké“ zahrádky a na nich ležící objekty celoročně obývané lidmi žijícími na sociálním okraji společnosti (zahrádky za nádražím).

Mnoho objektů na zahrádkách také plní podnikatelské funkce (sklady, garáže, řemeslné výroby), například v Suchém Vrbném. V tomto ohledu musí být problematičnost posuzována individuálně. Zajímavé jsou zahrádkářsko-garážové zahrádky a chaty. Problémem se stává drobná kriminalita navázaná na zahrádkaření.

Zahrádkářské osady v příměstské krajině mohou disponovat nadstandardními rekreačními možnostmi – v jejich blízkosti se může nacházet les (z. o. u Rudolfova nebo u Srubce), revír sportovního rybaření (z. o. u Malše), nebo přírodní koupaliště (z. o. u Malše a u Vltavy před jádrem Českých Budějovic).

Intenzita pěstování zeleniny a ovoce na zahrádkách českobudějovických, zahrádkářských osad po roce 1989 poklesla, našli jsme také jednotlivé zpustlé zahrádky. Na druhou stranu na mnoha zahrádkách došlo ke stavebnímu vylepšení zde ležících chat a stavějí se zde bazény, skleníky či pergoly.

Důsledným terénním průzkumem města a aglomerace, zvláště různých okrajových, zastrčených a běžně nenavštěvovaných prostor, jsme objevili desítky a stovky zahrádkářských osad a jednotlivých zahrádek. Ty v daných lokalitách utvářejí charakter prostředí, obvykle prostředí příjemného, zklidnělého, polopřírodního, vyhovujícího zahrádkářům, místním stálým obyvatelům, i spíše nahodilým městským návštěvníkům. Zahrádkářské osady Českých Budějovic zabírají plochu přibližně 80 ha, přičteme-li i ty zahrádkářské osady, které vytvářejí „ostrůvky“ ležící nedaleko hranic intravilánu města Českých Budějovic.

jovic, potom je to 139 ha (2,7 %, resp. 4,7 % rozlohy intravilánu Českých Budějovic). V menších městech jižních Čech a zvláště severních Čech a jihovýchodní Moravy, jsou tyto hodnoty výrazně vyšší (Kubeš, v redakci).

Vybrané nechatařské a nezahrádkářské prvky a územní struktury nekomerční individuální rekreace

Asi 2200 *chalup* sečtených v řešeném území nejbližšího a blízkého rekreačního zázemí Českých Budějovic při Sčítání 1991 nevypovídá dostatečně o rozsahu chalupaření českobudějovických obyvatel, neboť jejich chalupy najdeme ve velkém počtu ve vzdálenějším rekreačním zázemí Českých Budějovic – hlavně v jihočeském horském pohraničí (v *chalupářských sídlech* Novohradských hor, Novohradského podhůří, jihovýchodní Šumavy a jihovýchodního Šumavského podhůří). V blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic se rekreační chalupy nacházejí nejvíce v Blanském lese, na Purkarecku a Kostecku podél Hněvkovické přehradní nádrže, ale i ve venkovských zemědělských sídlech příslušných okrajů jihočeských pánví. Chalupáři zde stavebně „vzkřísili“, nebo alespoň zachovali, mnoho památkově cenných chalupnických a zemědělských usedlostí a dalších venkovských domů a komunikují zde s venkovskými obyvateli.

V 90. letech bylo určité množství chalup v blízkém zázemí Českých Budějovic znovu navráceno trvalému bydlení. Jejich českobudějovičtí majitelé se do nich přestěhovali, aby zde užívali výhod levného venkovského bydlení, venkovského života a prostorových možností pro hobby i podnikání. Dojížděli z nich za prací a službami do Českých Budějovic, nebo do městeček a městysů Českobudějovické aglomerace. Kulturně-ekologicky orientovaní z nich dokonce za tímto účelem založili volné společenství „Venkovská idyla“. Kvantifikovat toto stěhování českobudějovických obyvatel z města na venkov ovšem neumíme.

Nemáme rovněž k dispozici informace o počtu a rozložení *rekreačních bytů a pokojů*. Těchto objektů je ale pravděpodobně v řešeném území velmi málo. Rekreační byty a rekreační pokoje v osobním vlastnictví nacházející se obvykle ve větších nekomerčních rekreačních zařízeních se nově stavějí v okolí Lipenské přehradní nádrže, tedy ve vzdálenějším rekreačním zázemí Českých Budějovic.

Turistická rozhledna vystavěná na vrcholku Kleti knížetem Josefem Schwarzenbergem v roce 1825 je nejstarší rozhlednou pěších turistů v Česku. Masiv Kleti (1) je nejvýznamnější *oblastí pěší turistiky* (navíc také horské cykloturistiky, i lyžování na běžkách) v blízkém rekreačním zázemí Českých Budějovic. Je zde množství značených a dalších turistických cest, je zde lanovka a vrcholová horská chata. Turistiku zde podporuje také Správa CHKO Blanský les. Nesrovnatelně menší „provoz“ pěších turistů je v dalších turistických oblastech a areálech řešeného území – v okolí hradu Dívčí kámen a Třísovského keltského hradiště (2), v naproti Kleti ležícím masívu Kluku (3), v jihozápadním okolí Hluboké n. V. (4 – ZOO, muzeum, rybník Bezdrev). Ještě menší frekvenci turistů vykazují obě povltavské stezky – jižní (5) a severní (6), které mají značně nevyužitý potenciál pro pěší turistiku. Specifickou funkci (každodenní procházky, procházky se psy) mají *příměstské areály pěší turistiky* – příměstské lesy u Borku (a – s velkou rezervou návštěvnosti), terénně a vegetačně rozmanitá hrana Lišovského prahu (b – zvyšující se „procházkové“ využití díky zde rostoucí populaci suburbánních obyvatel), lesy u Včelné (c – podobně), a lesy a rybníky na západním okraji Českých Budějovic od Vrbenských rybníků po Třebín (d – velký význam pro obyvatele českobudějovických sídlišť). Existují značné rezervy v infrastrukturním

zabezpečením a v propagaci těchto příměstských areálů pěší turistiky. Turistické trasy protínají i další části řešeného území, ale mají obvykle jen místní význam, bývají značně zarostlé a málo turisticky využívané. Nicméně v poslední době lze zaznamenat zvýšenou aktivitu některých obcí v propagaci a technickém zabezpečení turistiky (např. obce na Římovsku).

Vrchol kopce „Dubičák“ (Dlouhý vrch, 551 m n. m.) nad sídlem Dubičné, ležící uprostřed Lišovského prahu, je přirozeným vyhlídkovým místem, odkud je dobře vidět Českobudějovická kotlina s Českobudějovickou aglomerací, Českobudějovická pánev, Středočeská pahorkatina (také zámek Hluboká n. V. nebo Temelín), Blanský les s Kletí, i Novohradské podhůří (Slepičí hory) a Poluška. Je to vrchol „stvořený“ pro vybudování příměstské rozhledny.

Cykloturistika, zažívající po roce 1989 velký boom, je *cykloturistickými trasami* v řešeném území poměrně značně územně rozptýlena. Více těchto tras a cykloturistů se vyskytuje v krajině hodnotných a méně osídlených územích Blanského lesa, Novohradského podhůří, Pomalší, Povltaví a na Třeboňsku. Cyklisté na horských kolech využívají pěších turistických tras a lesních komunikací Blanského lesa a Vltavského údolí nad a pod Českými Budějovicemi. Pro lyžování na běžkách bývají vhodné podmínky (udržované *lyžařské trasy* s dostatkem sněhu) v masivu Kletí. Vltava před Českými Budějovicemi je *vodáckou trasou* celostátní a dnes i celoevropské kategorie. Budějovičtí ji také využívají. Vodácký provoz je zde ovšem tak velký a komercializace zdejšího splouvání je tak výrazná, že to mnohé vodáky odrazuje. Sjíždění Malše od Říмова je vyhledáváno mnohem méně, nicméně jde o příjemnou a nenáročnou plavbu. Na rybníku Bezdrev a Dvořišti jsou menší loděnice sportovních plachetnic, větší jsou až na Lipenské přehradní nádrži (mimo řešené území), která je významným *areálem jachtingu*.

Českobudějovičtí sportovní rybáři většinou za rybolovem vyjíždějí až do vzdálenějšího rekreačního zázemí Českých Budějovic – především na Lipenskou přehradní nádrž, také na Lužnici v okolí Veslí n. L. Novým významnějším *revírem sportovního rybaření* se staly vody Hněvkovické přehradní nádrže. Vltava nad Českými Budějovicemi, nákladně vyčištěná od škodlivin vypouštěných z celulózy ve Větrní, je sportovními rybáři (jde o pstruhový revír) využívána velmi málo. Myslivost je organizována prostřednictvím *mysliveckých sdružení a honiteb* a není obyvatelům Českých Budějovic snadno přístupná. Různě bohaté honitby vykrývají prakticky celé řešené území. V době sezóny sběru borůvek či hub vyjíždějí českobudějovičtí obyvatelé za lesními plodinami především do lesních komplexů ležících až na rozhraní řešeného území (do ševětínských, ledenických, borovnických a petříkovských lesů a do lesů Blanského lesa). Rozsáhlé povltavské Hlubocké obory (stará levoběžní a nová pravoběžní obora) jsou této aktivitě uzavřeny.

Sportovní letectví má svou celostátně významnou základnu na *sportovním letišti* u Hosína. Kanoistika na divoké vodě se provozuje na *sportovním kanoistickém kanálu* u Českého Vrbného (zasloužil by zásadní modernizaci, která by mohla nastat v souvislosti s výstavbou zde plánovaného *přístavu pro soukromá motorová rekreační plavidla* plující po připravované *vltavské rekreační vodní cestě*). Sportovní střelba se může odehrávat například na *sportovní střelnici* u Borku. Jezdeckví na koních je provozováno na více místech, nejrozsáhleji v *jezdeckém areálu* ve dvoře Vondrov mezi rybníky Bezdrev a Munický. Tyto hobby aktivity a jejich základny mají komplikovanější veřejnou přístupnost.

V Českých Budějovicích je pouze jeden velký plavecký bazén doplněný o venkovní

plavecký bazén. *Venkovní městské koupaliště* není k dispozici (koupaliště v Bagru není a nebude dostavěno). Město láká investory na výstavbu „vodního parku“ (menší „vodní park“ vystavěla na vltavském ostrově Hluboká n. V.). *Přírodních koupališť* je v řešeném území málo a mívají často nekvalitní vodu a nedostatečné obslužné zabezpečení (spíše dříve využívaný Bezdrev, Mrhal u Rudolfova, Malše před Českými Budějovicemi).

9.4. ZÁVĚREČNÉ POZNÁMKY

Ve Skandinávských zemích je velmi silně zastoupeno rekreační chataření, v menší míře i chalupaření. Ve Francii je silně zastoupeno chalupaření. Na okrajích německých měst a aglomerací, zvláště na území východního Německa, se rozkládají rozsáhlé zahrádkářské osady. Obyvatelé rakouských měst často vlastní rekreační byty a pokoje v rekreačních objektech ležících v alpských údolích. V Česku je významné jak rekreační chataření, tak chalupaření, tak i zahrádkaření.

Všechny tyto formy nekomerční individuální rekreace ve vlastním rekreačním objektu mají u nás již delší tradici a jsou hluboce zakořeněny v životním stylu velké části české městské populace. Rekreační chataření má určitá urbanistická, krajinně ekologická a „krajinně rázová“ negativa, na druhou stranu významně utváří pozitivní vztah chatařů k přírodě a ke krajině. Chalupaření v určitém ohledu zachránilo mnohá naše venkovská sídla před zánikem a zachránilo většinu památek venkovské lidové architektury. Zahrádky zahrádkářských osad jsou „zeleným komponentem“ městských útvarů a produkují zdravé potraviny. Chataření, chalupaření, i zahrádkaření utužuje rodinný život, pozitivně působí na „fyzično“ i „duševno“ městského obyvatele, podporuje řemeslnou zručnost, ... Velmi rozšířené chataření, chalupaření a zahrádkaření je u nás velkým konkurentem komerčních forem domácí rekreace. Některé obce si stěžují na minimální ekonomickou výtěžnost z na jejich území ležících chat a chalup. Až v poslední době, a jen u části české městské populace, začíná růst význam komerční rekreace, zvláště zahraničí rekreace s letními pobyty u moře a se zimními pobyty na horách.

Naše výzkumy chataření v Česku (Kubeš, v redakci) zaznamenaly velmi velké koncentrace chat v jihozápadním, jižním a jihovýchodním zázemí Prahy, v nejbližším a blízkém zázemí Brna, nebo v západním a jihozápadním zázemí Plzně. V blízkém a nejbližším zázemí Českých Budějovic tak velké koncentrace chat nejsou, ale relativní údaje (počet vlastněných chat na počet obyvatel města) jsou u Českých Budějovic vysoké. Českobudějovičtí obyvatelé také vlastní velké množství chalup, a to na venkově Středočeské pahorkatiny, Třeboňska, Šumavy, Novohradských hor a v jejich rozsáhlých podhůřích. České Budějovice mají spolu s Plzní nejvyšší podíl domácností s možností využívání vlastního rekreačního objektu (zhruba 25–28 %, zjištěno při sčítání obyvatel). Naše výzkumy zahrádkaření (Kubeš, v redakci) zaznamenaly v nejbližším zázemí Českých Budějovic republikově střední míru zahrádkaření (výrazně vyšší je u měst jihovýchodní Moravy).

Poděkování:

Autor děkuje bývalému studentovi našeho pracoviště Mgr. Ondřeji Voráčkovi za pomoc při terénním průzkumu některých chatových osad na Českobudějovicku a za technickou pomoc při zpracování dat, grafů a map.

Literatura:

- BIČÍK, I. A KOL. (2001): Druhé bydlení v Česku. Univerzita Karlova v Praze. Přírodovědecká fakulta. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 167 s.
- GALLENT, N., TEWDWR – JONES, M. (2000): Rural second homes in Europe. Ashgate. Hampshire. 166 s.
- GARDAVSKÝ, V., RYŠLAVÝ, I. (1978): K metodám výzkumu rekreace (na příkladu Liberecka). Acta Universitatis Carolinae – Geographica, No. 13/2, s. 43–75.
- HAVRLANT, M. (1977): Zázemí Ostravské průmyslové oblasti, jeho funkce a možnosti využití pro rekreační účely. Spisy Pedagogické fakulty v Ostravě, sv. 36., Pedagogická fakulta Ostrava + SPN Praha, 149 s.
- JAKEŠ – KAYMAN, K.: Woodcraft, skauting a osmdesátiletý český tramping (1912–1992). České Budějovice. Nepublikováno.
- KAPICOVÁ, M. (2004): Chataření na Lipně a v zázemí Českých Budějovic – rozmístění a typologie územních struktur chataření. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Katedra geografie, 80 s.
- KOLEKTIV (1994): Statistický lexikon obcí České republiky 1992, Český statistický úřad v Praze, 895 s.
- KOWALCZYK, A. (1994): Geograficzno - społeczne problemy zjawiska „drugich domów“. Uniwersytet Warszawski, Wydział Geografii i Studiów Regionalnych, Warszawa, 179 s.
- KUBEŠ, J. (2004a): Vývoj chataření v zázemí Českých Budějovic. In: Vágner, J., Fialová, D. a kol.: „Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku“, Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, s. 70–80.
- KUBEŠ, J. (2004b): Typologická rozmanitost českého chataření. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Ostraviensis, Geographia – Geologia, Supplementum 216/2004, No. 9, Ostravská univerzita, Přírodovědecká fakulta, s. 85–96.
- KUBEŠ, J. (2005): Recreation in individual weekend cabins in Czechia and its typological diversity. Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae – Geographica, Supplementum 3 (2005): 309–318.
- KUBEŠ, J. (v redakci): Chatové oblasti České republiky. Geografie – Sborník ČGS.
- MARIOT, P. (1989): Aktuálne problémy formovania sa rekreačného zázemia miest. Životné prostredie, 23 (6): 311–317.
- NOVÁKOVÁ, J. (1992): Objekty individuální rekreace v okrese České Budějovice. Krajská správa Českého statistického úřadu v Českých Budějovicích, 27 s.
- VÁGNER, J. (2004): Výzkum zahrádkových osad – terénní cvičení ze socioekonomické geografie. Acta Universitatis Purkynianae, 100., Studia Geographica, VI., „Geografický pohled na současné Česko“, Ústí n. L., s. 126–129.
- VÁGNER, J., FIALOVÁ, D. A KOL. (2004): Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, 321 s.
- VYSTOUPIL, J. (1988): Rozvoj cestovního ruchu a rekreace v ČSSR a jeho územní organizace. Sborník ČSGS, 93 (3): 210–230.

Summary:

Jan Kubeš: Recreation in cabins and gardening away from home in the near and the nearest surroundings of the city of České Budějovice

This paper presents mapping and evaluation of recreation in cabins and country houses, gardening (within the meaning of working on garden-plots away from the place of residence), uncommercial tourism and hobby activities in the non-urbanized landscape in the near and the nearest recreational zone of the city of České Budějovice (the South Bohemian metropolis with approximately 100,000 inhabitants; mentioned recreational zone or surroundings is situated within 15 km from the city outskirts). An emphasis is placed on spatial aspects (distribution and typology in an area, territorial conditionality), on present state (with regards to development) and on spatial developing problems (ecological, landscape, residential, urban-architectonical). A detailed field investigation of cabin settlements was realized in the study area between the years 2003 and 2006 (see Table 1, Map 1 and Map 2). In course of this research 6,328 cabins of different types were found; these cabins were mainly integrated into 197 cabin settlements, which were prevalingly grouped into cabin districts located in 8 cabin landscape areas (see data in lines marked by italic script in the table and regions marked in the maps).

Second chapter of this article is theoretic – defines terms “recreation in cabins”, “cabin”, “cabin settlement” and “types of cabin settlements”, mentions positive and negative aspects of recreation in cabins; defines terms “recreation in country houses” and “country/rustic house”, “gardening away from home”, “garden with its cabin and other objects”, “garden colony”; describes positive and negative aspects of gardening and also mentions other forms and spatial structures of non-commercial individual recreation common in Czechia and in the region of České Budějovice. Zones of recreational surroundings (the nearest zone, the near and the farther ones) of cities and of the city of České Budějovice are as well delimited in this chapter.

Third chapter is analytical, describes and quantifies recreation in cabins in cabin landscape areas in the near and the nearest surroundings of České Budějovice (Table 1, Map 1, Map 2) including proportion and distribution of cabin and cabin settlement types and inclusive local spatial developing problems joined with the recreation in cabins. This part of the article also explicates gardening (away from home) in the nearest surroundings of České Budějovice (Table 1, Map 2), types of garden colonies and their spatial developing problems. Other monitored forms of recreation in the study area – mainly recreation in country houses, walking/hiking and bathing in the nature bathing establishments – are only briefly evaluated. Graph 1 illustrates development of the number of cabins.